

УДК 159.922

ЗАДАТКИ ТА ЗДІБНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Голяковська В.В. здобувач першого рівня освіти факультету
агротехнологій
Миколаївський національний аграрний університет, Україна
Науковий керівник – асистент Гула Л.В.

У статті проаналізовано підходи до розуміння сутності поняття «здібності», розглянуто можливості їх розвитку в процесі включення

особистості у різні види діяльності, а також здійснено зіставлення понять «задатки», «здібності».

The article analyzes the approaches to understanding the essence of the concept of "ability", discusses the possibility of their development in the process of inclusion of the individual in various activities, as well as comparing the concepts of "makings", "ability".

Важливою умовою прогресивного розвитку нашої країни є виявлення й активне застосування розумового потенціалу кожного її громадянина. Зараз інтерес до проблеми здібностей значно збільшився з огляду на те, що розвиток здібностей до опанування знань являється важливим чинником духовного та інтелектуального вдосконалення майбутніх фахівців. Здібності - це індивідуально-психологічні особливості особистості, які забезпечують успіх у спілкуванні, у діяльності і легкість оволодіння ними. Здібності не можуть бути зведені до знань, умінь і навичок, але здібності забезпечують їх швидке придбання й ефективне практичне застосування.

Людина від природи наділена загальними здібностями. Будь-яка діяльність освоюється на фундаменті загальних здібностей, що розвиваються в цій діяльності. Природа не могла дозволити собі розкоші закласти спеціальні здібності для кожного виду діяльності або хоча б для деяких з них. Спеціальні здібності є загальні здібності, що придбали риси оперативності під впливом вимог певної діяльності. Принциповим моментом, що залишився поза полем зору більшості дослідників, є оперативний характер розвитку здібностей, котрий характеризується тонким пристосуванням властивостей особистості до вимог діяльності, як і протилежний процес - придбання діяльністю індивідуального особи [1]. В цьому випадку властивості одиничного, окремого, індивідуального в здатності будуть визначатися тим, як загальне властивість виражено у конкретного індивіда.

На думку науковців, феномен спеціальних здібностей як відмінних від загальних є фантомом. Здібності є тільки загальними - в сенсі віднесеності до конкретних видів діяльності: не існує з цієї точки зору «льотних», «кулінарних», «музичних», «педагогічних» і інших здібностей.

В.Г. Белінський вважав, що на формування здібностей суттєво впливає середовище. Впливає на цей процес і виховання, але кардинально змінити людину воно не може. «За допомогою щеплення можна зробити так, що дика яблуня буде давати солодкі яблука. Але ніяке щеплення не може зробити так, щоб дика яблуня давала солодкі груші».

Наукове визначення поняття «здібності» було надано Б. М. Тепловим, котрий виокремив їхні три основні ознаки: по-перше, здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої. По-друге, здібностями називаються не будь-які індивідуальні особливості, а тільки такі, які стосуються успішності виконання певної діяльності або кількох діяльностей. По-третє, поняття «здібності» не зводиться до тих знань, навичок чи вмінь, що вже вироблені в окремої людини.

Здібності дуже тісно пов'язані зі знаннями, уміннями і навичками людини, забезпечуючи їх швидке надбання, закріплення й ефективне застосування на практиці. Природною основою формування здібностей є задатки - вроджені анатомо-фізіологічні особливості нервової системи, мозку, органів почуттів та руху [2]. Задатки являються необхідною, але не достатньою умовою розвитку здібностей. Якщо, наприклад, людина розумово відстала, тобто неповноцінна, то не зважаючи на найсприятливіші умови, вона навряд чи досягне висот думки. З іншої сторони, наявність задатків ще не означає, що вони розвинуться в здібності.

Установлено, що генотип визначає тільки потенційні можливості людини, а середовище і виховання – наскільки ці можливості зможуть реалізуватися. Варто звернути увагу, що і самі задатки багатозначні, й у залежності від діяльності, у яку буде включена дана людина, можуть розвинути дещо різні здібності. Так, при доброму слуху і почутті ритму, наприклад, одна людина стане композитором, інша – диригентом, третя – виконавцем, а четверта – музичним критиком.

Психофізичні можливості людини, її здібності невичерпні. Проте не кожна людина знає про свої можливості і використовує їх належною мірою. Тим часом найвища самореалізація особистості - основний зміст людського буття [3]. Можна стверджувати, що задатки і здібності являють собою крайні полюси генетичного виміру особистості, але утворюють єдиний сплав. Окремо вони можуть існувати тільки на початкових вікових етапах розвитку особистості, або в умовах спеціального експериментального чи абстрактно-теоретичного розчленування та вивчення.

Вітчизняна психологія здібностей пройшла досить великий та продуктивний шлях розвитку: обговорювалися питання сутності та джерел розвитку здібностей, співвідношення здібностей і діяльності, ролі діяльності й особистості в розвитку здібностей; досліджуються здібності до різних видів

діяльності тощо. Але, залишаються невирішеними питання, що стосуються як методології досліджень, так і вивчення вияву здібностей у різних видах діяльності індивіда. Це свідчить про те, що вітчизняна психологія здібностей являється галуззю психології, котра розвивається та потребує подальших досліджень у різних напрямках.

Шляхами подальших досліджень є вивчення особливостей розвитку здібностей студентів закладів вищої освіти як важливого чинника інтелектуального та духовного розвитку майбутнього сучасного фахівця, а також проведення порівняльного аналізу поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо проблеми загальних та спеціальних здібностей суб'єктів навчання.

Список використаних джерел

1. Веліховська А. Б. Нові підходи до організації освітньої діяльності майбутніх інженерів з дисципліни «психологія управління» в умовах переходу

до економіки знань / А. Б. Веліховська // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25 - 27 квітня 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 86-88.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3894> (дата звернення 15.02.2020).

2. Літвінчук С. Б. Модульно-компетентнісні аспекти процесу навчання відповідно до вимог болонського процесу / С. Б. Літвінчук // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв, 25 - 27 квітня 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – С. 88-102.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/3895> (дата звернення 15.02.2020).

3. Курепін В.М. Психолого-педагогічні методи формування креативного мислення в майбутніх інженерів-педагогів, уклад. В.М. Курепін, В.С. Іваненко // Осінні наукові читання : матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р. - Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019.

URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6416> (дата звернення 15.02.2020).